

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Надія ДРОБИК

«19» «серпня» 2024 року

**НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
освітньо-професійної програми «Логопедія»
спеціальності 016 «Спеціальна
освіта»,
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка**

Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Логопедія», спеціальності 016 Спеціальна освіта, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти».

Розробник(и):

Слозанська Г.І. - доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Горішна Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Цегельник Т. М. – доктор філософії, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

СХВАЛЕНО:

Наскрізну програму практичної підготовки оновлено і затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Протокол № 11 від «24» червня 2024 року

Завідувач кафедри

Ганна СЛОЗАНСЬКА

ЗМІСТ

1.	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2.	ВИДИ ТА ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИК.....	4
3.	ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	5
4.	ЗМІСТ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	8
5.	Пропедевтична (волонтерська)	8
5.1	Навчальна.....	11
5.2	Виробнича.....	14
5.3	Професійно-орієнтована (переддипломна).....	17
6	ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК	20
7	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	21

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Практична підготовка є невід'ємною складовою освітнього процесу та займає ключове місце у професійній підготовці здобувачів ОП «Логопедія». Вона забезпечує інтеграцію теоретичних знань із реальним практичним досвідом, сприяє розвитку творчого підходу майбутнього фахівця до вирішення професійних завдань, визначає рівень його готовності до самостійної роботи та здатності адаптуватися до сучасних вимог логопедичної діяльності.

Мета практичної підготовки майбутніх логопедів полягає у закріпленні та поглибленні фахових знань, розвитку практичних умінь і навичок з діагностики, профілактики та корекції мовленнєвих порушень, набутті досвіду комплексної оцінки розвитку дітей та забезпеченні їхнього кваліфікованого логопедичного супроводу.

Наскрізна програма практичної підготовки є основним навчально-методичним документом, що забезпечує комплексний підхід до організації практичної підготовки, системність, безперервність та послідовність змісту і завдань практик освітньої програми «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Наскрізна програма практичної підготовки студентів спеціальності «Спеціальна освіта» складена на основі освітньо-професійної програми «Логопедія» та відповідно до «Положення про організацію та проведення практик здобувачів вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка», затвердженого вченою радою університету (із змінами та доповненнями, протокол № 3 від 26.09.2023 р.).

Її основним завданням є чітке планування та регламентування усієї діяльності здобувачів вищої освіти та викладачів у період освітнього процесу, що проводиться на базі практики. Організація педагогічної практики базується на концентричному принципі, що передбачає поступове ускладнення та розширення діапазону професійно-практичних умінь здобувачів вищої освіти.

Наскрізна програма практичної підготовки окреслює зміст, послідовність і особливості проходження різних видів практик, забезпечуючи цілісність та поступовість формування професійних компетентностей здобувачів освіти. Вона охоплює пропедевтичну (волонтерську), навчальну, виробничу та професійно-орієнтовану (переддипломну) практики, кожна з яких забезпечує формування фахових компетентностей здобувачів освіти. Мета, завдання та зміст кожного з видів практики визначаються відповідно до компетентностей, які вони покликані сформувати у здобувачів та узгоджуються з програмними результатами навчання.

ВИДИ ТА ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИК

Шифр	Назва практики	Семестр	Кредити	Тижні	Вид контролю
ОК 27	Пропедевтична волонтерська практика	2	3	2 тижні	залік
ОК 28	Навчальна (психолого-педагогічна)	3, 4	8	7 тижні	залік

	практика				
ОК 29	Виробнича (логопедична) практика	5, 6, 7	16	11 тижнів	залік
ОК 30	Професійно-орієнтована практика	8	7	5 тижнів	залік
Усього			34		

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Організація педагогічної практики здійснюється відповідно до вимог нормативних документів (Положення про організацію та проведення практик здобувачів вищої освіти, навчальних планів, програм різних видів практики та ін.) з урахуванням принципу систематичності і безперервності у взаємозв'язку з теоретичним навчанням. Організація та проведення практик відбувається цілеспрямовано, з поступовим ускладненням їхнього змісту, послідовним здійсненням зв'язку з методами і засобами організації.

Розподіл здобувачів вищої освіти на практику проводиться кафедрою з урахуванням можливостей баз практики та майбутнього місця роботи після закінчення навчання. Доповідна записка з підписом декана подається керівнику виробничих практик не пізніше, ніж за 10 днів до початку практики.

Зміст роботи під час практики визначається робочою програмою з відповідного виду практики, яка розробляється на основі наскрізної програми практики для всіх років навчання. Методичне забезпечення практики відображено у робочих програмах практик щодо проходження практики студентами. Програми практик розробляються відповідно до змін, що відбуваються у суспільстві, актуальних проблем логопедії, нових підходів та вимог до професійної діяльності вчителя-логопеда.

До керівництва будь-якою практикою здобувачів вищої освіти залучаються досвідчені викладачі кафедри. Перед початком практики її безпосередній керівник зобов'язаний ознайомитися з базами практики та погодити можливість належного виконання максимальної кількості завдань передбачених програмою практики.

Керівник практики від Університету (викладач кафедри) також:

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом студентів на практику: інструктажі про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання студентам практикантам необхідних документів (направлення, методичні рекомендації чи інші);
- повідомляє студентів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі;
- у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;
- у складі комісії приймає заліки чи інший вид підсумкового контролю з практики;

- подає завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо покращення практики студентів

Керівник практики від ЗВО відповідає за проведення інструктажу з техніки безпеки, супервізію студентів за місцями проходження практики, відвідує студентів-практикантів за місцем проходження практики, перевірку звітної документації.

Керівник практики проводять настановчу конференцію перед виходом студентів на практику, на якій їх ознайомлює з метою і завданнями практики, її особливостями, вимогами до оформлення документації, графіком консультацій викладачів-методистів; наказом про розподіл студентів в навчальні заклади для проходження практики.

Проходження студентами практики передбачає 3 послідовних етапи: підготовчий, основний та підсумковий.

Підготовчий етап передбачає: участь у роботі настановної конференції; ознайомлення із програмою практики; вирішення організаційних питань; отримання індивідуального завдання у керівника і узгодження з ним календарного плану роботи на період проходження практики.

Основний етап (практична діяльність в закладі) практики полягає у: проходженні інструктажу з охорони праці; дотриманні етичних норм; якісному виконанні завдань практики; збір та узагальнення матеріалів за даними практики; систематичний звіт керівнику практики про виконані завдання; ведення щоденника практики.

На підсумковому етапі здійснюється: підготовка звіту по практиці у відповідності до вимог програми практики; своєчасна здача у встановлений термін звіту по практиці; презентація результатів практики на підсумковій конференції.

Проходження практики передбачає також виконання індивідуальних завдань, орієнтованих на набуття студентами умінь та навичок самостійного розв'язання поставлених завдань. Виконання індивідуальних завдань сприяє професійній спрямованості майбутніх фахівців, підвищує мотивацію, ініціативу та рівень професійної самостійності студентів, робить проходження практики більш конкретним і цілеспрямованим. Зміст індивідуальних завдань конкретизується і уточнюється відповідно до виду практики, бази практики (установи). Окрім того, зміст індивідуальних завдань Професійно-орієнтованої практики визначається сферою досліджень студентів. Матеріали, отримані студентами під час виконання індивідуальних завдань, можуть бути в подальшому використані для виконання курсових і бакалаврських робіт.

Проходження практики та виконання індивідуальних завдань передбачає активну співпрацю студента та викладача (керівника практики), що спрямовано на: актуалізацію знань студентів з різних навчальних дисциплін, допомогу в плануванні різних видів діяльності, консультацію щодо виконання окремих завдань, добору оптимальних форм, методів і інструментів відповідно до змісту завдання та категорії дітей з мовленнєвими порушеннями, аналіз якості виконання задач та реалізації функцій майбутнього фахівця, визначення шляхів подальшого особистісного та професійного зростання та самовдосконалення.

З огляду на вищезазначене, з метою здійснення супроводу під час проходження здобувачами освіти практики викладачі-керівники використовують інноваційні форми (інструктажі, виступи, зустрічі, колективні обговорення і аналіз роботи

логопеда, групові та індивідуальні консультації, бесіди, заходи, акції, конференції, самоаналіз) та методи (методи ігрового проектування, аналіз документації, анкетування, робота з інформацією установ, навчальні тренінги, методи діагностики, вивчення досвіду роботи баз практики, консультування, залучення до участі у науково-дослідницькій діяльності, ознайомлення з науковою літературою) роботи зі студентами.

Одним з факторів, що визначає результативність та ефективність процесу практичної підготовки є оцінка результатів діяльності студентів-практикантів. Контроль та оцінка результатів практики передбачає поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль студентів на практиці повинен здійснюватися у вигляді: відвідування методистом практики від ЗВО студентів у закладі проходження практики; спостереження та аналіз проведених студентом заходів, визначених програмою практики; бесіди з керівництвом та методистами від баз практики; перевірка виконання індивідуальних завдань. Підсумковий семестровий контроль здійснюється у формі заліку. Результати складання заліку з практики фіксуються в заліковій відомості та проставляються у індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти..

Тривалість робочого часу студентів-практикантів регламентується Кодексом законів про працю України та іншими законодавчими актами, що встановлюють соціально-трудова відносини, і складає для студентів-практикантів віком від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень.

Поточний контроль за проходженням практики здійснює керівник практики. Основними формами поточного контролю є відвідування занять студентів та виховних заходів, які вони проводять, аналіз та оцінювання роботи студентів, надання методичних рекомендацій (під час офлайн, онлайн та змішаної форми навчання).

ПРОПЕДЕВТИЧНА (ВОЛОНТЕРСЬКА) ПРАКТИКА

Метою пропедевтичної (волонтерської) практики є ознайомлення студентів з нормативними документами, функціональними обов'язками, змістом, основними напрямками діяльності різних спеціальних навчальних закладах, закріплення та поглиблення знань, отриманих під час практики, формування інтересу та мотивації до професійної діяльності.

Основними завданнями практики є:

- ознайомлення студентів з основними напрямками спеціальної освіти в освітніх (дошкільних, шкільних та позашкільних) закладах, реабілітаційних центрах, закладах соціального захисту населення;
- розширення знань студентів про різні категорії дітей з особливими освітніми проблемами (ООП);
- здатність застосовувати знання про дітей з ООП у практичних ситуаціях професійної діяльності;
- знаходити індивідуальний підхід до дітей у процесі міжособистої взаємодії;
- вміння дотримуватись вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища;
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку;
- здатність ініціювати, впроваджувати та оцінювати соціальні зміни спрямовані на покращення добробуту та соціального захисту дітей з ООП, надавати підтримку.

Зміст практики передбачає ознайомлення здобувачів освіти з різними типами закладів, що надають освітні, корекційні та психолого-педагогічні послуги особам із порушеннями мовлення та розвитку. Вона передбачає вивчення особливостей організації роботи цих установ, їхнього матеріально-технічного та кадрового забезпечення, умовами для навчання та розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Бази практики: базами для проходження пропедевтичної (волонтерської) практики можуть виступати заклади, які надають освітні (заклади дошкільної, загальної середньої, професійної освіти з інклюзивною формою навчання), психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові (інклюзивно-ресурсні центри, навчально-реабілітаційні центри, спеціально-навчальні заклади, центри раннього розвитку), соціально-психологічні (центри соціальної реабілітації, логопедичні пункт), послуги установи соціального захисту населення (дитбудинки).

Під час проходження пропедевтичної (волонтерської) практики студенти перебувають на *посаді здобувача освіти, практиканта*.

Практика забезпечує формування наступних **компетентностей**:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з порушеннями мовленнєвого розвитку, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК 14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з порушеннями мовлення та іншими особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Компетентності, визначені освітньою програмою.

Практика сприяє досягненню наступних **результатів навчання:**

РН 5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньокорекційного процесу та логопедичного супроводу у різних типах закладів.

РН 7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителядефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

РН 17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН 20. Визначати потреби і проблеми дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей, знаходити інноваційні рішення та залучати ресурси для їх задоволення та вирішення.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА

Метою навчальної практики є підготовка здобувачів до виконання професійних обов'язків вчителя-логопеда шляхом поглиблення психолого-педагогічних знань, їх застосування у процесі практичної діяльності, розвитку професійних умінь і навичок з діагностики та корекції порушень звуковимови і фонематичних процесів, формування здатності аналізувати мовленнєві порушення та добирати ефективні методи їх подолання.

Завдання практики передбачають:

- оволодіння системою професійних педагогічних знань, умінь і навичок як основних складових змісту діяльності вчителя-логопеда, а саме оволодіння корекційно-логопедичними і педагогічними технологіями діагностики, профілактики, корекції порушень у дітей з порушенням мовлення;
- закріплення і поглиблення у студентів спеціальних теоретичних знань в галузі логопедії, одержаних під час аудиторних (лекційних, семінарських і практичних/лабораторних) занять; оволодіння практичними вміннями творчо застосовувати їх у процесі практичної корекційно-розвивальної роботи з дітьми;
- ознайомлення з нормативними документами, функціональними обов'язками і основними напрямками діяльності вчителя-логопеда;
- формування практичних умінь і навичок проведення поглибленого логопедичного обстеження дитини з порушеннями мовлення, формулювання висновку; вміти проводити обстеження будови та рухливості артикуляційних органів, оцінити будову органів артикуляції, їх рухливість; знати та вміти виконувати артикуляційні вправи для обстеження стану мовних органів та постановки звуків;
- вміти застосовувати артикуляційну моторику та праксис як основні чинники правильної вимови, володіти методиками обстеження звуковимови та постановки звуків;
- оволодіння на практиці комплексом методів і прийомів проведення педагогічної роботи з діагностики та корекції мовлення дітей;
- набуття соціально-особистісних компетенцій, необхідних для роботи в якості логопеда в закладах освіти, соціальної сфери.

Зміст навчальної практики передбачає ознайомлення студентів із базою практики, організацією діяльності вчителя-логопеда, а також методичним та дидактичним забезпеченням його роботи. У процесі проходження практики студенти спостерігають за діяльністю фахівця, беруть участь у діагностиці мовленнєвих порушень, опрацьовують документацію та поступово залучаються до виконання окремих елементів логопедичних занять. Практика спрямована на розвиток умінь виготовлення дидактичних матеріалів, та підготовки інформаційно-просвітницьких матеріалів.

Бази практики: навчальна практика проводиться у закладах дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, центрах розвитку, центрах раннього розвитку, логопедичних пунктах тощо. Іншу категорію баз практик становлять спеціальні заклади освіти (спеціальні школи, навчально-реабілітаційні центри, спеціальні заклади дошкільної освіти), інклюзивно-ресурсні центри,

логопедичні центри тощо, які надають корекційно-розвиткову допомогу дітям з тяжкими порушеннями мовлення.

Кожний здобувач проходить практику у двох різних типах закладів: якщо в одному семестрі практика здійснюється у закладах дошкільної або загальної середньої освіти, то в іншому семестрі вона проводиться у спеціальних закладах освіти та навчально-реабілітаційних центрах. Такий підхід сприяє комплексному розумінню організації логопедичної допомоги та дозволяє набуту досвіду роботи в різних умовах.

Під час проходження практики студент виконує функції вчителя логопеда.

Практика дозволяє студентам розвивати такі **компетентності**:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної, інклюзивної освіти та логопедії.

СК 7. Здатність дотримуватися вимог до організації навчального та корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК 8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 3. Здатність застосовувати психологопедагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК 11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК 13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з порушеннями мовленнєвого розвитку, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК 14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з порушеннями мовлення та

іншими особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК 15. Здатність чітко та аргументовано висловлювати власні професійні переконання, враховуючи особливості аудиторії та ситуації спілкування, надавати точний, своєчасний та дієвий зворотній зв'язок клієнтам та колегам.

СК 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 18. Здатність розуміти, визначати та узгоджувати потенціал педагогічного впливу батьків, шкільного колективу, соціокультурного середовища для реалізації завдань спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 19. Здатність визначати, добирати та застосовувати відповідні віку та цілям втручання матеріали, обладнання і технології, оцінювати їх ефективність для покращення доступу до спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 20. Здатність визначати першочергові завдання, ефективно розподіляти навантаження, використовувати час та вирішувати труднощі у повсякденній професійній діяльності.

Практика сприяє досягненню наступних **результатів навчання**:

РН 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН 5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу та логопедичного супроводу у різних типах закладів.

РН 7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН 8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН 19. Аналізувати зміст, методи, особливості організації навчання, моделювати педагогічні якища та процеси, передбачати їх результати, виходячи з потреб, можливостей та труднощів дітей з мовленнєвими порушеннями.

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА

Метою виробничої практики підготовка здобувачів до виконання професійних обов'язків логопеда шляхом поглиблення психолого-педагогічних знань, їх застосування у процесі практичної діяльності, розвитку професійних умінь і навичок з діагностики та корекції порушень звуковимови і фонематичних процесів, формування здатності аналізувати мовленнєві порушення та добирати ефективні методи їх подолання.

Завдання практики передбачають:

- формування навичок складання індивідуального плану роботи та ведення логопедичної документації;
- ознайомлення та відпрацювання вмінь аналізу організації діяльності закладу та роботи вчителя-логопеда;
- розвиток навичок планування навчальної та корекційно-розвиткової роботи, визначення її структури та змісту;
- відпрацювання вмінь проведення логопедичного обстеження дітей з особливими освітніми потребами, аналізу його результатів та визначення рівня освітньої підтримки;
- опанування методик розробки індивідуальних програм розвитку дітей відповідно до їхніх освітніх потреб;
- формування практичних навичок проведення індивідуальних і групових логопедичних занять, у тому числі контрольних;
- відпрацювання вмінь консультування батьків щодо особливостей мовленнєвого розвитку та методів його корекції;
- засвоєння підходів до використання інноваційних методик у роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями;
- формування компетентностей організації та проведення дидактичних, рухливих і сюжетно-рольових ігор для розвитку мовлення та комунікативних навичок дітей;
- розвиток умінь підготовки та проведення просвітницьких заходів для батьків і педагогів щодо корекційної роботи;
- формування навичок підготовки звітної документації та презентації результатів практики.

Зміст практики охоплює основні напрями професійної діяльності логопеда, зокрема організацію освітнього процесу, діагностичну, корекційно-розвиткову та консультативну роботу. Студенти відпрацьовують навички проведення логопедичних занять, взаємодії з іншими фахівцями, використання сучасних методів і методик корекції мовлення, аналізу їх ефективності тощо.

Базами проходження практики є: у 5-му семестрі – заклади дошкільної освіти, заклади загальної середньої освіти; у 6-му семестрі - інклюзивно-ресурсні центри, центри розвитку, логопедичні центри; у 7-му семестрі – спеціальні заклади загальної середньої освіти, спеціальні заклади дошкільної освіти, навчально-реабілітаційні центри.

Посади, на якій студент перебуває під час проходження практики: учитель-логопед, фахівець (консультант) інклюзивно-ресурсного центру.

Практика дозволяє студентам розвивати *компетентності*, які охоплюють:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 3. Здатність застосовувати психологопедагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 4. Здатність планувати та організовувати корекційно-логопедичну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення мовленнєвого розвитку, актуального стану та потенційних можливостей дітей, оцінювати її результати.

СК 5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з порушеннями мовлення, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК 6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний логопедичний, корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

СК 7. Здатність дотримуватися вимог до організації навчального та корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК 8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК 10. Здатність до системного психологопедагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами, з порушеннями мовлення.

СК 11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК 13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з порушеннями мовленнєвого розвитку, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК 14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з порушеннями мовлення та іншими особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК 15. Здатність чітко та аргументовано висловлювати власні професійні переконання, враховуючи особливості аудиторії та ситуації спілкування, надавати точний, своєчасний та дієвий зворотній зв'язок клієнтам та колегам.

СК 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 17. Здатність надавати інформацію та допомогу щодо отримання логопедичних та інших корекційно-розвиткових послуг, залучати ресурси, необхідні для забезпечення наявних потреб клієнтів.

СК 18. Здатність розуміти, визначати та узгоджувати потенціал педагогічного впливу батьків, шкільного колективу, соціокультурного середовища для реалізації завдань спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 19. Здатність визначати, добирати та застосовувати відповідні віку та цілям втручання матеріали, обладнання і технології, оцінювати їх ефективність для покращення доступу до спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 20. Здатність визначати першочергові завдання, ефективно розподіляти навантаження, використовувати час та вирішувати труднощі у повсякденній професійній діяльності.

Практика забезпечує досягнення таких *результатів*:

РН 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН 5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу та логопедичного супроводу у різних типах закладів.

РН 6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН 7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН 8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН 9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з порушеннями мовлення.

РН 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами загалом та порушеннями мовленнєвого розвитку зокрема.

РН 13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами та порушеннями мовлення, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

РН 14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

РН 16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН 17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН 19. Аналізувати зміст, методи, особливості організації навчання, моделювати педагогічні явища та процеси, передбачати їх результати, виходячи з потреб, можливостей та труднощів дітей з мовленнєвими порушеннями.

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНА (ПЕРЕДДИПЛОМНА) ПРАКТИКИ

Метою професійно-орієнтованої (переддипломної) практики є закріплення та розширення знань з предметів фахової підготовки, розвиток практичних вмінь та навичок для виконання професійних обов'язків та проведення прикладних наукових досліджень в галузі логопедії.

Завдання практики включають:

- знайомство із передовими практиками та сучасними методами здійснення логопедичного супроводу дітей з порушеннями мовлення;
- отримання власного практичного досвіду професійної діяльності за фахом;
- збір емпіричних даних для підготовки кваліфікаційної роботи;
- розвиток вмінь і навичок роботи з різними джерелами інформації, аналізу та інтерпретації результатів наукових досліджень у контексті практичної діяльності за фахом.

Зміст практики охоплює організацію корекційно-розвиткової роботи, проведення діагностики мовленнєвих порушень, розробку індивідуальних програм розвитку дітей з особливими освітніми потребами та проведення корекційних логопедичних занять. Зміст практики також включає науково-дослідницьку діяльність, що охоплює планування та проведення емпіричних досліджень, а також аналіз отриманих результатів

Бази практики: базами для проходження навчальної практики можуть виступати заклади, які надають освітні (зклади дошкільної, загальної середньої, професійної, позашкільної освіти з інклюзивною формою навчання), психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові (інклюзивно-ресурсні центри, навчально-реабілітаційні центри, спеціальні навчальні заклади, центри раннього розвитку), соціально-психологічні (центри соціальної та соціально-психологічної реабілітації, логопедичні пункти та кабінети, дитячі поліклініки тощо) послуги дітям з мовленнєвими порушеннями. При виборі бази практики враховується її відповідність наряду і темі випускової кваліфікаційної роботи здобувача.

Посади, на яких можуть перебувати здобувачі під час проходження практики: вчитель-логопед, фахівець (консультант) інклюзивно-ресурсного центру.

Практика сприяє розвитку наступних **компетентностей**:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність працювати в команді.

ЗК 9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК 4. Здатність планувати та організовувати корекційно-логопедичну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення мовленнєвого розвитку, актуального стану та потенційних можливостей дітей, оцінювати її результати. СК 5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з порушеннями мовлення, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.

СК 5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з порушеннями мовлення, доцільно обирати методичне й інформаційнокомп'ютерне забезпечення.

СК 6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний логопедичний, корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

СК 7. Здатність дотримуватися вимог до організації навчального та корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК 8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК 9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК 10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами, з порушеннями мовлення.

СК 11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК 12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК 13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з порушеннями мовленнєвого розвитку, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК 14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з порушеннями мовлення та іншими особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК 15. Здатність чітко та аргументовано висловлювати власні професійні переконання, враховуючи особливості аудиторії та ситуації спілкування, надавати точний, своєчасний та дієвий зворотній зв'язок клієнтам та колегам.

СК 16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 17. Здатність надавати інформацію та допомогу щодо отримання логопедичних та інших корекційно-розвиткових послуг, залучати ресурси, необхідні для забезпечення наявних потреб клієнтів.

СК 18. Здатність розуміти, визначати та узгоджувати потенціал педагогічного впливу батьків, шкільного колективу, соціокультурного середовища для реалізації завдань спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 19. Здатність визначати, добирати та застосовувати відповідні віку та цілям втручання матеріали, обладнання і технології, оцінювати їх ефективність для покращення доступу до спеціальної та інклюзивної освіти.

СК 20. Здатність визначати першочергові завдання, ефективно розподіляти навантаження, використовувати час та вирішувати труднощі у повсякденній професійній діяльності.

В результаті практики студенти досягають таких *результатів навчання*:

РН 1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН 5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу та логопедичного супроводу у різних типах закладів.

РН 6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН 7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН 8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН 9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

РН 10. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з порушеннями мовлення.

РН 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами загалом та порушеннями мовленнєвого розвитку зокрема.

РН 13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами та порушеннями мовлення, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

РН 14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

РН 15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

РН 16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН 17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН 19. Аналізувати зміст, методи, особливості організації навчання, моделювати педагогічні явища та процеси, передбачати їх результати, виходячи з потреб, можливостей та труднощів дітей з мовленнєвими порушеннями.

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК

По завершенні практики проводяться підсумкові заходи з різних видів, включаючи звітні зустрічі у закладах та підсумкові конференції в Університеті. Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

Підсумковий контроль та оцінювання проводиться за результатами аналізу звітної документації студентів (індивідуальний звіт).

Звітну документацію студенти зобов'язані подати на кафедру в оголошений на настановній конференції термін, але не пізніше ніж через 10 днів після завершення практики.

Керівник практики від кафедри перевіряє наявність усіх документів згідно переліку. При оцінюванні практики також ураховується: сумлінне виконання студентом вимог програми практики, обов'язків студента-практиканта; дотримання студентом правил внутрішнього розпорядку закладу освіти; відсутність зауважень дисциплінарного характеру; вчасне подання звітної документації з практики; участь у проведенні підсумкової конференції.

Підсумкова конференція з практики проводиться відповідно до дати, визначеної наказом, як правило, через тиждень після завершення практики. У підсумковій конференції беруть участь керівники практики, методисти, адміністрація та вчителі-логопеди закладів, студенти. Присутність студентів-практикантів і керівників практики на конференції є обов'язковою.

На підсумкових конференціях студенти за допомогою мультимедійних технологій, презентують результати практичної підготовки та свої знахідки в процесі оволодіння педагогічною майстерністю; роблять виставки дидактичного матеріалу, відеоматеріалів та інше. У ході проведення підсумкової конференції порушуються проблеми, пов'язані з рівнем готовності студентів курсу виконувати професійні обов'язки асистента вчителя логопеда та вчителя логопеда.

Для студентів **заочної форми навчання** настановча та звітна конференції проводяться під час заліково-екзаменаційних сесій. Студентам заочної форми навчання, які мають стаж практичної роботи за фахом підготовки, за рішенням кафедри на підставі атестації може бути зарахована практика за фахом підготовки. Для цього студент до початку відповідного семестру подає на кафедру довідку з місця роботи та позитивну характеристику керівника установи. По закінченні практики такий студент подає на кафедру звітну документацію установленої форми.

Студенти заочної форми навчання, які не працюють за фахом освіти, проходять практику без відриву від виробництва індивідуально за місцем проживання. Про місце проходження практики студент повинен проінформувати кафедру до початку відповідного семестру. Лист керівника установи про можливість прийняття студента на практику направляється декану факультету.

Студенти, які працюють за спеціальністю подають на кафедру довідку з місця роботи та позитивну характеристику керівника установи. По закінченні практики такий студент подає на кафедру звітну документацію установленої форми.

Студенти, які навчаються на дуальній формі навчання проходять практику відповідно до індивідуального плану підготовки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Комунікативний компонент мовленнєвої діяльності у дітей: навчально-методичні посібники для роботи з дітьми із порушеннями мовлення: діагностичний комплекс. Запоріжжя : ЛПІС ЛТД, 2019. 124 с.

Гаврилов О.В., Гаврилова Н.С., Глоба О.П., Константинів О.В., Мілевська О.П., Ткач О.М. Наскрізна програма практики ОП Спеціальна освіта (Логопедія) ступенів вищої освіти бакалавр і магістр / за ред. О. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В. 2022. 196 с.

Лісова Л.І. (2012). Клінічна діагностика мовленнєвих порушень. Кам'янець-Подільський: ТОВ Друк-Сервіс. 96 с.

Лісова Л.І. (2015). Корекція навчальної діяльності молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення: Монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ Друк-Сервіс. 224 с.

Лупінович С. М. Довідник вчителя-логопеда. Тернопіль, 2008. 133 с.

Малярчук А. Я. Обстеження мовлення дітей: Дидактичний матеріал». Київ, 2002. 137 с.

Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопед. робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. 3-є вид., перероб. і допов. Київ : Слово, 2015. 307 [1] с.

Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2021/12/31>

Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2020 р. № 799 «Про затвердження стандарту вищої освіти України за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/016-spetsialna-osvita-bakalavr.pdf>.

Положення про інклюзивно-ресурсний центр зі змінами та доповненнями <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text24>.

Положення про організацію освітнього процесу. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Режим доступу: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2024/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_osvit_noho_protseu.pdf

Положення про організацію та проведення практик здобувачів вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Режим доступу:

https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2023/Polozhennia_pro_orhanizatsiiu_ta_provedennia_praktyk_studentiv.pdf

Практичні аспекти діяльності інклюзивно-ресурсного центру : методичний посібник / автори-укладачі: О. В. Коган, О. А. Манукян. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2020. 96 с.

Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (2018). К.: Початкова школа. 224с

Рібцун Ю. В. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку Харків: Вид-во

«Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.

Рібцун Ю. В. Діалогова взаємодія педагогів та учнів початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення (1-2, 3-4 класи) («Мистецька галузь», «Технологічна галузь») // Стандартизація навчально-методичного забезпечення навчання молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення: навч.-метод. посіб. К. : Ін-т спец. педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка НАПН України. 2020. 57 с.

Рібцун Ю. В. До питання створення універсальних освітніх програм для дітей з особливими мовленнєвими потребами. Особлива дитина: навчання і виховання. № 1, 2022. С. 53–68.

Тарасун В.В. (2011). Логодидактика. К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова. 392 с. 28.

Туріщева Л. В. (2016). Діти з особливостями розвитку в звичайній школі. Хорків: Основа. 111 с.

Ткач О.М. (2016). Інклюзивна освіта дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс. 148 с.

Ткач О.М. (2018). Логопедична практика. Керівництво з організації, виконання та захисту практики в закладах дошкільної, середньої та вищої освіти / О.М. Ткач. Кам'янець-Подільський: Аксіома. 144 с.

Федорович Л.О. Логопедичний альбом: навчальний наочний посібник. Запоріжжя: ЛПРС ЛТД, 2014. 144 с.

Федорович Л.О., Чубенко О.В. Логопедична робота з дітьми із фонетико-фонематичними порушеннями мовлення: завдання, вправи, ігри. Запоріжжя : ЛПРС ЛТД, 2018. 306 с.

Чередніченко Н.В. (2014). Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).К.:Слово. 208 с.

Додаткова:

Бондар В.І., Ільченко А.М. (2009). Психолого-педагогічні основи розвитку дітей з психофізичними порушеннями в системі М. Монтесорі. Полтава: РВВ ПДАА. 252 с.

Ільченко А.М. (2014). Вища освіта і Болонський процес / Авториукладачі: А.М. Ільченко, С.В. Шейко. Полтава: РВВ ПДАА. 316 с.

Галецька Ю.В. (2019). Формування соціально-побутових навичок у дітей з помірним та тяжким ступенем інтелектуального порушення: монографія. Кам'янець-Подільський:Аксіома. 230 с.

Голуб Н.М. (2014). Дидактичний матеріал з корекції та розвитку писемного мовлення учнів молодшого шкільного віку. К.: Слово. 384 с. 5. Діти із затримкою психічного розвитку та їх навчання (1997) / Т.Д.Ілляшенко, Н.А.Бастун, Т.В.Сак. К.: ІЗМН. 128 с.

Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. (2008). Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами. Суми: ВТД «Університетська книга». 302 с.

Скрипник Т.В. (2010). Феноменологія аутизму: Монографія. К.: Фенікс. 368 с.

Ткач О.М. Подолання мовленнєвих порушень у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку / О.М. Ткач. Кам'янецьПодільський: Медобори-2006. 146с.

Шульженко Д.І. (2009). Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: Монографія. К.: Слово. 385с.

Чередніченко Н.В., Горбачова Д.М. (2016). Формування фонетикографічної грамотності у молодших школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах корекційного навчання. К.: ДІА. 212 с. 112